

МОТИВАЦІЯ УЧБОВО-ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗВО: ПРІОРИТЕТИ ТА ЗМІСТОВО-ДИНАМІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ

Белей М. Д.

кандидат психологічних наук, доцент,
професор кафедри загальної психології
Карпатського національного університету імені Василя Стефаника
ORCID ID: 0000-0002-8240-0184

Федик О. В.

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної психології
Карпатського національного університету імені Василя Стефаника
ORCID ID: 0000-0002-9029-2611

У психологічній літературі давно утвердилась думка про те, що успішність особистісного та фахового становлення індивіда зумовлюється його відповідальним ставленням і здатністю до засвоєння учбово-професійної діяльності, в процесі якої він реалізує свій особистісний потенціал. Чільне місце в загальній структурі будь-якої діяльності належить мотивації. Саме мотиваційна сфера, її найбільш значущі мотиви пояснюють цілеспрямованість дії, організованість і стійкість цілісної діяльності, спрямованої на досягнення певної мети. Мотивація завжди була у фокусі уваги багатьох дослідників, безвідносно до того, в якій царині психології вони працювали. Попри величезну кількість робіт, присвячених саме мотиваційній сфері, питання щодо формування високомотивованої особистості студента і надалі залишаються основною проблемою сучасної системи вищої освіти.

Результати проведеного дослідження дозволили констатувати, що одним із найважливіших мотивів учбово-професійної діяльності іноземних студентів-медиків є переконаність у тому, що обрана ними професія повинна забезпечувати їх матеріальний достаток. При цьому подальшу самореалізацію вони вбачають не лише в медичній сфері. Натомість українські здобувачі медичної освіти надають перевагу мотивам успішності оволодіння професією, міцності отриманих знань, фаховій компетентності та досягненню суспільного визнання й високого статусу.

Порівняння між собою отриманих нами емпіричних даних з показниками 20-річної давності переконливо засвідчили, що в теперішніх студентів практично відсутня мотивація сумніву, невдоволення та розчарування обраною професією (6–7%), тоді як на початку 2000-х рр. вона становила 35–43% (М.Д. Белей, В.І. Юрченко). Установлено, що ціла низка мотивів взагалі не є актуальними як для української, так і для іноземної вибірки досліджуваних студентів: мотиви осуду чи схвалення (з боку педагогів, батьків); мотиви задоволення від освітнього процесу; мотиви підвищення статусу в групі, здобуття авторитету.

Ключові слова: мотив, мотивація, учбово-професійна діяльність, професійне становлення.

Belei M. D., Fedik O. V. Motivation of educational and professional activities of higher educational university students: priorities and content-dynamic features

Psychological literature, the idea has long been established that the success of an individual's personal and professional development is determined by his responsible attitude and ability to master educational and professional activities, in the process of which he realizes his personal potential. A prominent place in the general structure of any activity belongs to motivation. It is the motivational sphere, its most significant motives that explain the purposefulness of action, organization and stability of holistic activity aimed at achieving a certain goal. Motivation has always been the focus of attention of many researchers, regardless of which area of psychology they worked in. Despite the huge number of works devoted specifically to the motivational sphere, the issues of forming a highly motivated personality of a student continue to remain the main problem of the modern system of higher education.

The results of our study allowed us to state that one of the most important motives for the educational and professional activities of foreign medical students is the conviction that the profession they have chosen should ensure their material well-being. At the same time, they see further self-realization not only in the medical field. In contrast, domestic students give preference to the motives of successful mastering

the profession, the solidity of the acquired knowledge, professional competence and the achievement of public recognition and high status.

Comparison of the empirical data we obtained with the indicators of 20 years ago convincingly demonstrated that current students have practically no motivation for doubt, dissatisfaction and disappointment in the chosen profession (6–7%), while in the early 2000s it was 35–43% (Beley M.D., Yurchenko V.I.).

It was found that a number of motives are not relevant at all for both the Ukrainian and foreign sample of students under study: motives of condemnation or approval (from teachers, parents); motives of satisfaction with the learning process; motives of increasing status in the group, gaining authority.

Keywords: *motive, motivation, educational and professional activity, professional development.*

Вступ. Відомо, що проблема мотивації є однією з фундаментальних проблем психології, позаяк саме мотиваційна сфера особистості є джерелом її активності та спрямованості. Мотивація як властивість особистості не лише має безпосередній вплив на основні структурні утворення особистості, а й у значній мірі визначає ефективність будь-якої діяльності, й учбової зокрема. Це положення є загальноприйнятим серед психологів і давно підтверджене багатьма дослідженнями (С.С. Занюк, А.Н. Леонтьєв, Х. Хекхаузен, Е. Десі, Р. Раян та ін.).

Аналіз сучасних концепцій мотивації доводить, що центральним у більшості мотиваційних теорій є поняття «мотив», яке розглядається як психологічне утворення, що має багаторівневу блокову структуру і є причиною активності суб'єкта діяльності. Мотив – спонукальна причина дій, вчинків людини, спрямованих на задоволення потреб, те, що штовхає на дії [3, с. 47].

Мотив, на відміну від мотивації, – це те, що притаманне самому суб'єкту поведінки, є його стійкою особистісною властивістю, яка із середини спонукає до вчинення певних дій. Основна функція мотивів – це мобілізація здібностей, функціональних можливостей, професійного досвіду людини на досягнення поставленої мети. Сучасні американські дослідники Едвард Десі та Річард Раян у своїй відомій мотиваційній теорії самодетермінації стверджують, що всі вчинки індивіда мотивуються «внутрішньо», у відповідності з його природженими особливостями. На думку автора, людину більше приваблює діяльність, яка розвиває в ній почуття «компетентності», при цьому зовнішнє заохочення часто може приводити до послаблення такої внутрішньої мотивації. Водночас її підсилення може здійснюватися через активацію відповідальних,

самостійних, ініціативних дій індивіда щодо предмета його дій. Натепер у царині мотиваційно-регуляторної сфери утвердилась думка про те, що мотивація та саморегуляція є тими ресурсами, які здатні підвищити ефективність навчально-професійної діяльності здобувачів вищої освіти.

Методи та методики дослідження: метод попарного порівняння й оцінювання мотиваційних суджень, кількісно-якісний аналіз, проєктивна методика «Незавершені речення».

Результати та аналіз досліджень. Позаяк педагогічний процес у вищій школі має чітку професійну спрямованість, то цілком очевидно, що він не може бути пов'язаний лише з учбовою діяльністю та пізнавальною мотивацією. Тим самим навчання здобувача освіти не повинно зводитися лише до засвоєння знань, а має виступати формою особистісної активності, яка проходить в єдності її інтелектуальної і мотиваційно-сислової сфер. При цьому основна роль повинна належати різноманітним формам взаємодії викладач – студент і студент – студент), без свідомого підтримання яких втрачаються цілі і смисл учіння. Характерною особливістю цього процесу слід вважати забезпечення поступових змін форм взаємодії: від максимальної допомоги, яку надаватиме викладач студентам під час розв'язання учбових задач, до послідовного наростання їх власної активності аж до повної саморегуляції навчальних дій і появи позиції партнерства з викладачем [2, с. 55]. Так реалізується один із важливих методологічних принципів психічного розвитку особистості: від опори на інших до опори на самого себе (Ф. Перлз).

Цілком очевидно, що лише за умови, коли зміст учбової діяльності буде повною мірою відповідати контурам майбутньої професії, охоплюючи при цьому не лише пізнавальні

аспекти, а й професійні, можна сподіватись на особистісне включення студента в процес його професійного становлення. Однак це може відбутись лише в тих здобувачів вищої освіти, для яких майбутня професія має реальну цінність. Якщо для студента сама майбутня професійна діяльність є значущою, він отримуватиме від неї задоволення, прагнучиме самореалізуватись саме в ній, і це є свідченням наявності в нього внутрішньої мотивації [6, с. 331–343].

Мотивація учбово-професійної діяльності вже давно стала для нас не лише об'єктом фахових зацікавлень, а й предметом досліджень. Зокрема, впродовж багатьох років кафедрою загальної психології нашого університету проводяться регулярні дослідження в контексті її тематичної наукової програми: здійснюються виконання дипломних робіт, написання кандидатських дисертацій, наукових статей і монографій.

У змісті цієї статті нам би хотілось представити деякі емпіричні дані, отримані нами, а також магістрами й аспірантами кафедри, написання робіт яких здійснювалось під нашим керівництвом. Зокрема, цікавий матеріал упродовж останніх років було отримано аспіранткою А.І. Овчар у процесі її досліджень здобувачів освіти Івано-Франківського медичного університету. Одна з методик, яка використовувалась дослідницею, сприяла встановленню відмінностей між студентами-українцями та іноземцями за результатами вибору й оцінення значущості найбільш актуальних для них мотивів (усього 35). Дослі-

дження проводилось зі здобувачами 5 курсу медичного факультету і факультету підготовки іноземних громадян освітньо-професійної програми «Медицина», в якому взяли участь 64 студенти (з них 42 – етнічні українці й 22 – іноземні студенти (Індія, Єгипет, Марокко, Нігерія) [4; 5].

У процесі контент-аналітичного оброблення результатів дослідження було виявлено 6 найбільш виражених мотиваційних проявів, які було виділено у відповідні блоки (рис. 1): подобається обрана професія (1); щоб бути успішним у майбутній професійній діяльності (2); щоб дати відповіді на актуальні питання, які відносяться до сфери майбутньої професійної діяльності (3); хочу повністю використовувати наявні в мене задатки, здібності та схильності до обраної професії (4); щоб заводити знайомства і спілкуватися з цікавими людьми (5); від успіхів у навчанні залежить рівень моєї матеріальної забезпеченості в майбутньому (6) (рис. 1–2).

Серед іноземних студентів із високим рівнем навчальної успішності найбільш значущими мотивами виявились «подобається обрана професія» і «від успіхів у навчанні залежить рівень моєї матеріальної забезпеченості в майбутньому» (80%), а також «хочу повністю використовувати наявні в мене задатки, здібності та схильності до обраної професії» та «щоб заводити знайомства і спілкуватися з цікавими людьми» (75%). Слід зазначити, що і серед студентів з посереднім рівнем успішності ці мотиви також є важливими. Отримані в ході дослідження результати були допо-

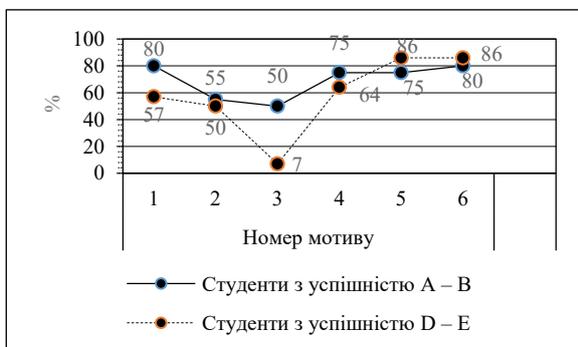

Рис. 1. Графіки розподілу найбільш виражених мотиваційних проявів серед іноземних студентів із різними показниками успішності

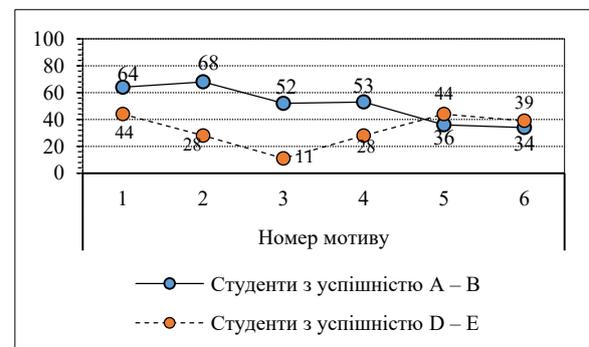

Рис. 2. Графіки розподілу найбільш виражених мотиваційних проявів серед студентів-українців із різними показниками успішності

внені деякими даними методики «Незавершених речень», яку аспірантка використала для більш цілісної картини об'єктивованих мотиваційних тенденцій досліджуваних здобувачів вищої освіти. Поглиблений аналіз частотності суджень дозволив констатувати, що саме ця категорія студентів значно частіше називає мотиви прагматичного змісту: «не збираюся працювати за фахом, однак мені потрібен диплом про вищу освіту» (43%), «вчуся задля отримання диплома про вищу освіту», «потрапивши до ЗВО, змушений вчитися, щоб закінчити його» (50%).

Використання авторського опитувальника і бесіда зі здобувачами освіти дозволила дослідниці виявити ще деяку низку корелятивів в їх життєвій перспективі. Зокрема, на запитання: «Якщо з якихось причин Ви не можете себе реалізувати в професії лікаря, то де і в якій сфері намагатиметесь себе утвердити», досліджувані дали такі відповіді: власна компанія, адвокат, соціальна робота, викладач, ІТ, армія, спорт. Тобто деяка частина досліджуваних студентів-іноземців цілком свідомо пов'язують своє професійне майбутнє не зі сферою медичної діяльності. І це при тому, що в більшості їхніх країн ця професія є надзвичайно затребуваною і високооплачуваною.

Не менш цікавими виявились мотиви дослідницької вибірки українських студентів. При цьому слід констатувати, що палітра якісних відмінностей мотиваційних тенденцій у студентів-українців набагато ширша і різноманітніша. Однак варто розпочати з тієї групи

мотивів, які домінували в іноземних студентів (рис. 2). Дві тенденції, які одразу ж можна виявити на основі графічного розподілу показників в обох групах:

1) домінування кількісних значень (%) за мотивами № 1–4 у групі успішних студентів, і навпаки – за двома іншими мотивами (№ 5, 6) переваги за групою менш успішних;

2) кількісні значення вибірки іноземних студентів за всіма мотивами (крім № 2 і 3 в успішних студентів) значно перевищують показники українських досліджуваних.

Іншими словами, можна абсолютно категорично стверджувати, що ті мотиви (1–6), які є важливими для іноземних студентів, у вибірці українців представлені на доволі посередньому рівні. Натомість особливу значущість серед успішних студентів української вибірки мають такі мотиви, як «стати висококваліфікованим фахівцем» (96%), «отримати глибокі й міцні знання, які знадобляться в майбутній професії» (93%), «знання надають мені впевненості в собі» (82%), «хочу принести більше користі суспільству» (91%), «від успіхів у навчанні залежить моє майбутнє службове становище» (80%).

Також варто зазначити, що ціла низка мотивів узагалі не є актуальними як для української, так і для іноземної вибірки досліджуваних студентів. До них належать мотиви, які ми для зручності згрупували за їх змістом і представили в такому виді: мотиви осуду чи схвалення (з боку вчителів, батьків, викладачів) та обов'язку; мотиви задоволення від освіт-

Таблиця 1

Розподіл показників мотиваційних суджень серед студентів-психологів та студентів-медиків (у %)

№	Змістові характеристики мотиваційних суджень	ПС – 3 курс	Медики – 5 курс
1.	Стати висококваліфікованим фахівцем; хочу повністю реалізувати наявні в мені задатки та здібності до обраної професії	24%	34%
2.	Просто подобається вчитися; отримую задоволення від постійної готовності до чергових занять; знання надають мені впевненості в собі	20%	23%
3.	Щоб дізнаватися нове, займатися творчою діяльністю; продовжити навчання в магістратурі або аспірантурі, зайнятися науковою діяльністю	19%	7%
4.	Від успіхів у навчанні залежить моє майбутнє службове становище, рівень моєї матеріальної забезпеченості в майбутньому	15%	23%
5.	Не хочу відставати від однокурсників, не бажаю опинитися серед відсталих, отримати диплом з хорошими оцінками, щоб мати перевагу перед іншими	10%	4%
6.	Не збираюся працювати за фахом, учуся задля отримання диплома про вищу освіту	6%	7%
7.	Прагну домогтися схвалення від батьків і оточення, мати добру репутацію у викладачів, уникнути осуду і покарання за погане навчання	6%	2%

нього процесу (підготовки до занять, екзаменів); мотиви підвищення статусу в групі, здобути авторитет.

За аналогічною методикою нами було проведено дослідження з тими ж здобувачами освіти медичного університету, однак менш чисельною вибіркою (34 студенти-українці) і здобувачами 3 курсу факультету психології (36 студентів). Обидві дослідницькі групи студентів були рандомізовані й досліджувались без урахування якісних характеристик їх успішності. Після оброблення результатів ми отримали дані, які представлено в таблиці 1.

Аналіз змісту мотиваційних суджень здобувачів вищої освіти дає підставу стверджувати, що блоки № 1–3 відповідають внутрішній мотивації, а всі наступні – зовнішній. Зважаючи на це, можна констатувати, що для абсолютної більшості студентів обох дослідницьких груп освітній процес в їхніх закладах вищої освіти актуалізує в них прагнення реалізувати наявні задатки та здібності до обраної професії, активізує їх пізнавальну та творчу активність, приносить їм задоволення.

Також в обох групах студентів з яскраво вираженою мотивацією найважливішим мотивом виявилось прагнення стати висококваліфікованим фахівцем та повністю реалізувати наявні задатки й здібності до обраної професії (24% у групи ПС і 34% у майбутніх медиків) (рис. 3).

З розподілу показників на діаграмі помітно, що за мотивами 3–5 спостерігаються суттєві відмінності в обох дослідницьких групах. Так у студентів-психологів суттєвим чином переважають емпіричні значення мотиву «займатися творчою діяльністю; продовжити навчання в магістратурі або аспірантурі, зайнятися науковою діяльністю» (19%), тоді як у медиків цей показник майже у 3 рази менший – 7%. При цьому зворотна тенденція спостерігається в розподілі показників мотиву № 4 (від успіхів у навчанні залежить моє майбутнє службове становище, рівень моєї матеріальної забезпеченості): 23% – у студентів-медиків і 15% – у психологів.

Також очевидними є значні відмінності між кількісними показниками мотиву № 5 («не хочу відставати від однокурсників, не бажаю опинитися серед відсталих, отримати диплом з хорошими оцінками, щоб мати перевагу»): 10% – у психологів, проти 4% – у медиків. Це може свідчити про наявну атмосферу суперництва в академічних групах психологів або ж про амбітні, честолюбиві чи навіть егоїстичні прагнення цих студентів.

Найнижчі кількісні дані виявились у блоці мотивів № 6 (не збираюся працювати за фахом, вчуся задля отримання диплому про вищу освіту) і № 7 (прагну домогтися схвалення від батьків і оточення, мати добру репутацію у викладачів, уникнути осуду і пока-

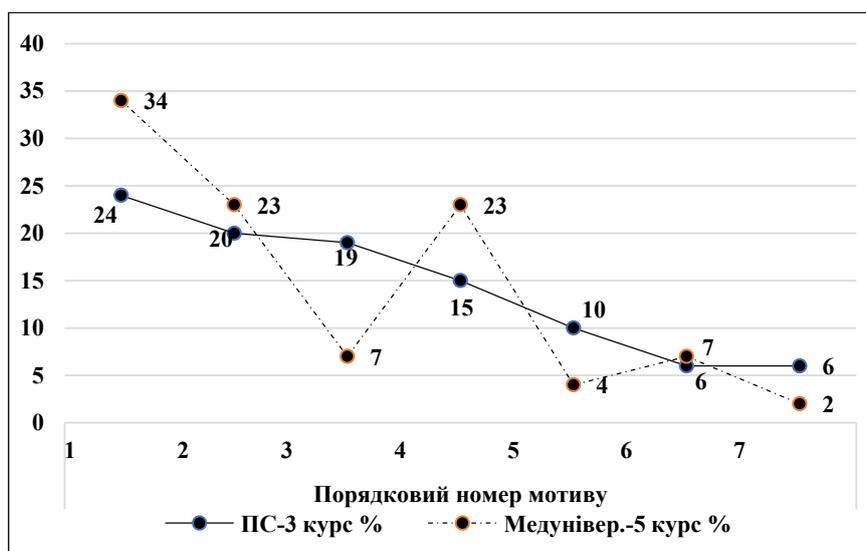

Рис. 3. Показники мотиваційних суджень у вибірці досліджуваних студентів

Таблиця 2

Розподіл показників мотивації невдоволення та розчарування професійним вибором та професійним становленням серед студентів-психологів (5 курс; 32 студенти)

Мотив	Рівень	Високий	Середній	Низький
Мотивація невдоволення та розчарування		43%	14%	43%
Мотиви сумніву щодо обраної професії		43%	36%	21%

рання за погане навчання). Що стосується показників мотиву (6), то вони практично однакові в обох групах досліджуваних (6% і 7%). Це є свідченням того, що лише незначна частка студентів обох ЗВО мають сумніви в правильності обраної професії чи у власній здатності повністю самореалізуватись у ній. Також це може бути індикатором підвищення соціального статусу професії, її популярності, привабливості (саме це, на наш погляд, і сталося із професією психолога). Попри низькі кількісні значення показників групи мотивів № 7 (6% – ПС і 2% – медики), усе ж цілком очевидним є їх суттєвіший вплив на студентів-психологів, ніж на майбутніх лікарів.

Слід зазначити, що блок мотивів № 6 викликає в нас особливий інтерес, позаяк ці результати позитивно відрізняються від тих даних, які ми аналізували у своїй статті 15-річної давності [1, с. 175–176]. Тоді, вивчаючи мотиви професійного вибору та професійного становлення майбутніх психологів, ми намагались з'ясувати причини, які викликають найбільше невдоволення своєю майбутньою професією. Досліджуваними були здобувачі вищої освіти 5 курсу спеціальності «Психологія». Нами встановлено, що наближення періоду завершення навчання у ЗВО різко поглиблює негативні переживання у студентів, особливо тих, які могли виявитися професійно невлаштованими (табл. 2).

Нами також було зафіксовано зростання тенденцій невдоволення, розчарувань і навіть прагнень після завершення навчання здобувати інший фах. При цьому значна частина майбутніх психологів заявляла про те, що і здобуті знання, і роки навчання на факультеті вони не вважають прожитими марно. Радше, навпаки, накопичені психологічні знання є для них важливим потенціалом, який сприятиме якнайкращій професійній реалізації в якійсь іншій сфері.

Дуже близькі та вкрай песимістичні тенденції було виявлено В.І. Юрченком під час дослідження студентів-магістрів [7]. Автор стверджує, що майже третина здобувачів вищої освіти (29,6%) після отримання диплома магістра песимістично дивляться на своє професійне майбутнє («суттєво нічого не зміниться», «не відомо, життя покаже», «ще один красивий документ, який нікого, крім мене, не цікавить»). Лише одиниці переконані в тому, що це позитивно позначиться на підвищенні їхнього соціального статусу та буде сприяти поліпшенню матеріального стану. У 33,4% досліджуваних сильно виражений стан безглуздості існування; в 16,7% – велика розбіжність між реальним та ідеальним «Я», що може свідчити про суперечності соціально-професійного аспекту «Я-концепції», а в 25% – почуття непотрібності. Усе це впливає на ставлення студента до оточення і самого себе, до навчання і свого професійного майбутнього [7, с. 31–32].

Висновки. Проведений аналіз мотиваційної сфери здобувачів вищої освіти дає нам підставу стверджувати, що іноземні студенти-медики більш схильні вважати обрану ними професію як засіб забезпечення їх матеріального достатку. При цьому деяка частка досліджуваних свою подальшу самореалізацію не вбачають лише в медичній сфері. Натомість українські студенти надають перевагу мотивам успішності оволодіння професією, міцності отриманих знань, фаховій компетентності та досягненню суспільного визнання й високого статусу. У студентів-психологів блок мотивів (займатися творчою діяльністю; продовжити навчання в магістратурі або аспірантурі, зайнятися науковою діяльністю) майже в 3 рази переважає майбутніх лікарів (19% проти 7%).

Встановлено, що в теперішніх студентів практично відсутня мотивація сумніву, невдоволення та розчарування обраною професією (всього 6–7%), тоді як на початку 2000-х рр.

вона становила 35–43% (за даними М.Д. Белея і В.І. Юрченка).

Виявлено цілу низку мотивів, які взагалі не є актуальними як для української, так і для іноземної вибірки досліджуваних студентів:

мотиви осуду чи схвалення (з боку вчителів, батьків, викладачів) та обов'язку; мотиви задоволення від процесу учіння (підготовки до занять, екзаменів); мотиви підвищення статусу в групі, здобуття авторитету.

Список використаних джерел

1. Белей М. Ціннісно-мотиваційні особливості професійного становлення в умовах сучасного ВНЗ. *Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія*. 2011. Вип. 16(1). С. 168–176.
2. Галузяк В.М., Горбунь Е.Л. Проблема формування мотивації учіння студентів. *Формування особистості майбутнього вчителя : науково-методичний збірник / за ред. М.І. Сметанського, Р.С. Гуревича*. Вінниця : ВДПІ, 1994. С. 49–61.
3. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / уклад. С.У. Гончаренко. Київ : Либідь, 1997. 375 с.
4. Овчар А.І. Самоорганізація та самоуправління різними видами активності як умова професійного становлення майбутнього лікаря. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Психологія*. 2025. № 3. С. 84–90.
5. Овчар А.І. Саморегуляторна здатність майбутнього лікаря як чинник його професійного становлення. *Габітус*. 2025. Т. 1. № 72. С. 123–130.
6. Ренке С.О. Мотиваційна регуляція процесу становлення професійного образу «Я» у майбутніх психологів. *Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Проблеми сучасної психології*. 2018. Випуск 40. С. 331–343.
7. Юрченко В.І. Проблема особистісного зростання майбутніх магістрів в умовах ступеневої вищої освіти України. *Наукові записки Київського славистичного університету. Серія «Педагогіка і психологія»*. Київ : КСУ, 2004. С. 24–34.

References

1. Beley, M. (2011). Tsinnisno-motyvatysiini osoblyvosti profesiinoho stanovlennia v umovakh suchasnoho VNZ [Value-motivational peculiarities of professional formation in the conditions of a modern higher education institution]. *Zbirnyk naukovykh prats': filosoftiya, sotsiologhiia, psykhologhiia*, 16(1), 168–176. [in Ukrainian].
2. Haluzyak, V. M. (1994). Problema formuvannya motyvatsiyi uchinnyia studentiv / V. M. Haluzyak, E. L. Horbun'. *Formuvannya osobystosti maybutn'oho vchytelya : Naukovo-metodychnyy zbirnyk / Za red. M.I. Smetanskoho, R.S. Hurevycha*. VDPI, 49-61. [in Ukrainian].
3. Honcharenko, S. U. (1997). Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary]. Lybid'. [in Ukrainian].
4. Ovchar, A. I. (2025). Samoorganizatsiia ta samoupravlinnia riznymy vydamy aktyvnosti yak umova profesiinoho stanovlennia maibutnioho likaria [Self-organization and self-management of different types of activity as a condition for the professional formation of a future doctor]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Serii: Psykhologhiia*, 3, 84–90. [in Ukrainian].
5. Ovchar, A. I. (2025). Samoreguljatorna zdattnist' majbutn'ogo likarja jak chynnyk jogo profesijnogo stanovlennja. [Self-regulatory ability of the future doctor as a factor of his professional development]. *Gabitus – Habitus*. 72, 123–130 [in Ukrainian].
6. Renke, S. O. (2018). Motyvatsiina rehuljatsiia protsesu stanovlennia profesiinoho obrazu "Ja" u maibutnikh psykhologiv [Motivational regulation of the process of forming the professional self-image in future psychologists]. *Problemy suchasnoi psykhologhii: Zbirnyk naukovykh prats' K-PNU imeni I. Ohienka, Instytutu psykhologhii imeni H. S. Kostiuca NAPN Ukrainy*, 40, 331–343. [in Ukrainian].
7. Yurchenko, V. I. (2004). Problema osobystisnoho zrostannia maibutnikh mahistriv v umovakh stupenevoi vyshchoi osvity Ukrainy [The problem of personal growth of future masters in the conditions of tiered higher education in Ukraine]. *Naukovi zapysky Kyivskoho slavistychnogo universytetu. Serii "Pedahohika i psykhologhiia"*, 24–34. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 05.11.2025

Стаття прийнята 24.11.2025

Статтю опубліковано 23.12.2025